

1 Stoom verandert Nederland

Les 1 Machines doen het werk

Na 1850 verandert er veel in Nederland. Dat komt door de opkomst van de stoommachine. Die werkt op steenkool en laat andere machines bewegen. Daardoor kunnen er sneller en goedkoper producten worden gemaakt. In de steden worden grote fabrieken gebouwd met vaak direct daaromheen arbeiderswoningen. Arbeiders worden slecht betaald. Als ze het loon te laag vinden, zijn er genoeg arbeiders

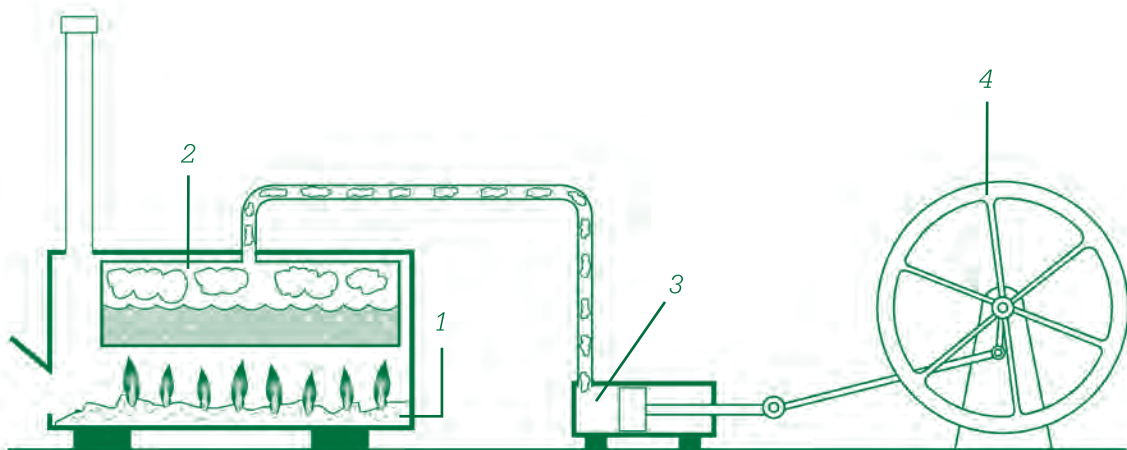
die hun baan willen overnemen. Door de fabrieken komen de meeste handwerkers zonder werk te zitten.

Niet alleen in fabrieken, maar ook in schepen en treinen worden stoommachines gebruikt. Daardoor gaat het vervoer sneller. Al deze veranderingen noemen we de Industriële Revolutie.

Les 2 Armoede in Nederland

Rond 1870 werken veel mensen in de landbouw. In de steden groeit de industrie. Er is veel werk. Duizenden landarbeiders trekken van het platteland naar de stad. Maar er is niet genoeg werk voor iedereen. Mensen worden werkloosheid en als gevolg arm. Ook is er te weinig woonruimte. Mensen wonen soms in

kleine, vochtige kamers. Het werk in de fabrieken is gevaarlijk en ongezond. De fabrieksarbeiders maken lange dagen. En de lonen zijn laag. Veel mannen gaan drinken om hun ellende te vergeten. Velen worden niet ouder dan veertig jaar.

Brandende steenkool (1) verwarmt het water. Er ontstaat stoom in de ketel (2). De stoom brengt de zuigers in de cilinder (3) in beweging. Het vliegwiel (4) gaat draaien en drijft andere machines aan.

Les 3 Arbeiderskinderen

Veel kinderen van arbeiders werken ook in de fabriek. Ze werken vaak veertien uur per dag. Het werk is zwaar en ongezond. Sommige arbeiderskinderen gaan naar een armenschool. Ze zitten vaak met zijn tachtigen in een klas! Er zijn nauwelijks boeken en de meesters zijn slecht opgeleid. Niet alle arbeiderskinderen

hebben het slecht. Op het platteland helpen kinderen alleen in het drukke seizoen mee op het land. In die tijd gaan ze niet naar school. Zo is bijvoorbeeld de herfstvakantie ontstaan. Kinderarbeid komt nog steeds voor. Dat komt doordat er in sommige landen veel armoede is en geen leerplicht.

Als je de pechvogel (1) toegeworpen krijgt, weet je dat je straf krijgt. Het ezelsbord (2) krijg je voor straf om je nek. Met de plak (3) krijg je tikken op je handen.

Les 4 Vincent van Gogh

Vincent van Gogh wil in zijn schilderijen laten zien hoe gewone mensen leven en werken. In Frankrijk ontmoet hij impressionisten. Zij kijken goed naar kleuren en schilderen minder strakke vormen. Van Gogh schildert gewone onderwerpen, zoals zonnebloemen en een kamer met een bed. Hij werkt vaak buiten. Hij schildert met olieverf op doek.

Langzamerhand gaat Vincent anders schilderen. Hij wil laten zien hoe hij zich voelt. Deze manier van schilderen wordt expressionistisch genoemd. Hij schildert met felle kleuren, grote klodders verf, en er zit 'beweging' in zijn schilderijen.

Dan wordt Van Gogh ziek in zijn hoofd. In 1890 pleegt hij zelfmoord.